

## دفاع هوشمند در اندیشه‌های دفاعی

### حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) از منظر پدافند غیرعامل

محمدباقر عباسی<sup>۱</sup>، سید امیر سخاوتیان<sup>۱</sup>

۱. پژوهشگر دانشگاه امام حسین (علیه‌السلام)، rara۶۲۶۲@yahoo.com

۲. دانشجوی دکتری فلسفه فیزیک دانشگاه باقرالعلوم (علیه‌السلام)، Sekhavatian@yahoo.com

محمدباقر عباسی (نویسندهٔ رابط) - rara۶۲۶۲@yahoo.com

#### چکیده

در دفاع بایستی رویکرد فکری جدیدی را در زمینهٔ مسائل امنیتی در پیش گرفت، به طوری که همکاری در زمینهٔ برنامه‌های دفاعی در کشور به عنوان یک اولویت در نظر گرفته شود و این چیزی است که دفاع هوشمند در سایهٔ توسعهٔ پایدار نامیده می‌شود. پدافند غیرعامل به عنوان یکی از مؤثرترین و پایدارترین روش‌های دفاع در مقابل تهدیدات همواره مدنظر رهبران اکثر کشورهای جهان قرار داشته است. در کشور ما با وجود موقعیت‌های خاص ژئوپلیتیکی و ورود به عرصه‌های فناوری نوین و تهدیدات نرم استکبار جهانی، نقش پدافند غیرعامل بسیار برجسته گردیده است و توجه به محورهای پایداری ملی و توسعه از نظر امنیت و دفاع هوشمند، بر این اهمیت افزوده است. در این مقاله در ابتدا با مروری بر تاریخچه و مفاهیم دفاع هوشمند و همچنین توسعهٔ پایدار سعی گردیده تا بر اساس بیانات، دیدگاه‌ها و اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، دسته‌بندی و ارتباط مفاهیم بنیادین پدافند غیرعامل در حوزهٔ دفاع هوشمند، مورد بررسی قرار گیرد.

کلمات کلیدی: دفاع هوشمند، اندیشه‌های دفاعی، امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، پدافند غیرعامل، توسعهٔ پایدار.

۱. مقدمه:

«وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ» (سورهٔ مبارکهٔ انفال، آیهٔ

شریفهٔ ۶۰)

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد علوم سیاسی و پژوهشگر دانشگاه امام حسین (علیه‌السلام)، ۰۹۱۸۹۲۸۵۲۰۴ - rara۶۲۶۲@yahoo.com

۲. طلبةٔ سطح چهار (دکتری) حوزهٔ علمیهٔ قم و دانشجوی دکتری فلسفه فیزیک دانشگاه باقرالعلوم (علیه‌السلام)، ۰۹۱۲۲۴۸۱۷۴۱ - Sekhavatian@yahoo.com



ترجمه: «و تا می توانید در برابر آنها (دشمن) نیرو و اسبهای آماده (تجهیزات) بسیج کنید تا دشمن خدا و خودتان را به رعب بیندازید.»

این واقعیت تاریخی مورد تأکید قرآن کریم است که نبرد بین کفر و اسلام ادامه خواهد داشت و آرمان‌های اسلام به ویژه توحید مبرشر نجات مستضعفین در راستای مبارزه با تبعیض‌ها و تجاوز است و مستکبرین در مسیر بهره‌کشی از انسان‌ها با تمام قوا برای نابودی سخن حق می‌گویند، که عاقبت شان شکست و اضمحلال است. قرآن کریم دفاع از خود را امری طبیعی شمرده و در آیاتی چون ۲۴۶ تا ۲۵۱ سوره مبارکه بقره و آیه ۴۰ سوره مبارکه حج به آن اشاره کرده است. دفاع که از واژه عربی دفاع گرفته شده به معنای دور نمودن چیزی است و در اصطلاح فقهی، تکلیف و حقوقی است که از سوی خداوند به عنوان مالک و قانون‌گذار مطرح شده است. انسان از این حق برخوردار است تا برای پیش‌گیری از آسیب‌هایی که اعتقاد، مال، جان و آبروی وی را تهدید می‌کند، دفاع و حمایت کرده و این تکلیفی است که نمی‌تواند از آن عدول نماید. (دهقان، ۱۳۹۰: ۵)

انجام اقدامات پدافند غیر عامل در جنگ‌های امروزی در جهت مقابله با تهاجمات دشمن و تقلیل خسارات ناشی از حملات هوایی، زمینی و دریایی مهاجم، موضوعی بنیادی است که وسعت و گستره آن، تمامی زیرساخت‌های کلیدی، مراکز حیاتی، حساس و مهم نظامی و غیرنظامی کشور نظیر، پالایشگاه‌ها، نیروگاه‌ها، بندرها، فرودگاه‌ها، مجتمع‌های بزرگ صنعتی، قرارگاه‌ها و مراکز عمده فرماندهی نظامی و هدایت تصمیم‌گیری‌های سیاسی، مراکز اصلی مخابراتی و ارتباطی، پل‌های راهبردی، صنایع نظامی، پایگاه‌های هوایی، سایت‌های موشکی، مراکز و ایستگاه‌های رادیو - تلویزیونی، انبارهای عمده مواد غذایی و دارویی، مراکز جمعیتی و قرارگاه‌های عملیاتی، مقرهای عمده آمادی و پشتیبانی و غیره را در بر می‌گیرد.

با گذر زمان، جهان و انسان به سمت هوشمندتر شدن پیش می‌روند. انسان به عنوان اشرف مخلوقات دارای ویژگی‌های منحصر به فردی است که او را از سایر مخلوقات متمایز می‌سازد. یکی از مهم‌ترین وجوه تمایز انسان و سایر مخلوقات شناخته شده هوشمندی اوست. هوشمندی، رابطه تنگاتنگی با زمان اندیشی و آینده‌نگری دارد. به گونه‌ای که نمی‌توان مرز مشخصی میان هوشمندی و آینده‌نگری انسان ترسیم نمود. ویژگی‌های منحصر به فرد قدرت هوشمند و تهدیدات هوشمند ناشی از مسائل، معضلات پیچیده و جدیدی را ایجاد نموده است.

## ۲. بیان مسئله:

از کاراترین و پایدارترین روش‌های دفاع در مقابل تهدیدات، پدافند غیر عامل است. اکثر کشورهای جهان به پدافند غیر عامل به عنوان یک سیستم دفاعی توجیهی ویژه دارند. به عنوان مثال؛ کشوری مانند سوئیس با وجود بی‌طرفی در دو جنگ جهانی و مواجه نبودن با تهدید، به این موضوع توجه بسیار زیادی دارد. در کشور ما، علیرغم موقعیت خاص ژئوپلیتیک، دارا بودن ثروت‌های عظیم نفت و گاز، نظام ضد استکبار

و ورود به عرصه‌های فناوری نوین و تهدیدات استکبار جهانی، به موضوع پدافند غیر عامل توجه چندانی نشده است. (قنوت و همکاران، ۱۳۸۷: ۹)

برابر قرائن موجود در حال حاضر اصلی‌ترین و عمده‌ترین تهدید مفروض برای کشور ایران، آمریکا و هم‌پیمانان منطقه‌ای و بین‌المللی این کشور می‌باشند. لذا مسئله دفاع در مقابل این تهدید مفروض، مهم‌ترین اولویت نظامی و دفاعی کشور است. با مدنظر قرار دادن روحیه نظامی‌گری حاکم بر دولت‌مردان آمریکا در تهاجم مستقیم یا تحریک عوامل منطقه‌ای در ایجاد بحران‌های جدی و عمیق در مواجهه با جمهوری اسلامی ایران، ضرورت شناخت هرچه بیشتر راهبردها و سیاست‌های آمریکا و از طرف دیگر تدوین راهبردها و اتخاذ تدابیر لازم برای مقابله در مقابل این تهدیدات ضروری می‌نماید.

نتایج و تجربیات حاصل از جنگ‌های اخیر در منطقه و سایر نقاط جهان نشان داده است که عدم توجه به موضوع پدافند غیر عامل، تلفات و ضایعات جبران‌ناپذیری را برجای خواهد گذاشت. در واقع با اتخاذ یک سری تدابیر و اقدامات پیشگیرانه که مستلزم به‌کارگیری جنگ‌افزار نبوده، می‌توان از وارد شدن خسارت مالی به تجهیزات و تأسیسات حیاتی و حساس و همچنین تلفات انسانی جلوگیری نموده و یا میزان این خسارات و تلفات را به حداقل ممکن کاهش داد.

هم‌اکنون انواع جدیدی از چالش‌ها، تهدیدات، بحران‌ها و منازعات به شدت پیچیده و هوشمند بروز یافته و در آینده‌ای نه چندان دور پیچیده‌تر نیز خواهند شد.

این تهدیدات، تنش‌ها و بحران‌های هوشمند<sup>۱۲</sup> در چندین حوزه شامل: (اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، دفاعی - امنیتی و زیست‌محیطی...) و در چندین بُعد (شامل سخت، نیمه سخت و نرم) به صورت همزمان، آشکارا و نهان بر ما می‌تازند. در این شرایط، امکان آسیب‌پذیری قدرت‌های سخت دفاعی و امنیتی نیز دور از ذهن نبوده و حداقل این‌که از توانمندی دفاعی و امنیتی کشورها در گستره‌های ملی و فراملی کاسته خواهد شد. این موضوع به نوبه خود مشکل همیشگی نظام‌های دفاعی بوده است. نظام دفاعی جمهوری اسلامی ایران نیز از این قاعده مستثنا نیست. بدین منظور محققین در نظر دارند با توجه به مفاهیم پدافند غیر عامل، قدرت هوشمند، تهدیدات هوشمند و دفاع هوشمند، به احصاء نقاط ضعف، قوت، تهدید و فرصت پرداخته و با مقایسه شرایط موجود و مطلوب، راهبردهای مناسب پدافند غیر عامل در دفاع هوشمند با تأکید بر بیانات فرماندهی معظم کل قوا حضرت امام خامنه‌ای<sup>(مدظله‌العالی)</sup> را اتخاذ نماید. بنابراین مسئله مقاله

<sup>۱۲</sup>. The smart Crisis.



حاضر عبارت است از: دفاع هو شمند در اندیشه‌های دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) از منظر پدافند غیرعامل.

### ۳. ضرورت و اهمیت تحقیق:

با مطالعه و بررسی جنگ‌های گذشته، اهمیت موضوع پدافند غیرعامل بیش از پیش مشخص می‌گردد و موارد مشروحه زیر نمونه‌های بارز این اهمیت می‌باشند، موحدی‌نیا (۱۳۸۸) به چند مورد این اهمیت اشاره می‌کند:

۳.۱. موجب زنده ماندن، حفظ بقای نیروی انسانی و توسعه پایدار می‌گردد و نیز موجب صرفه‌جویی کلان اقتصادی و ارزی در حفظ تجهیزات و تسلیحات بسیار گران‌قیمت نظامی می‌گردد.

۳.۲. اقدامات پدافند غیرعامل، مراکز حیاتی و حاساس اقتصادی، سیاسی، نظامی، ارتباطی و مراکز عمده علمی و فرهنگی و... را در برابر حملات و بمباران‌های هوایی دشمن حفظ و ادامه فعالیت در شرایط بحران و جنگ را ممکن می‌کند.

۳.۳. اقدامات پدافند غیرعامل، موجب تحمیل هزینه قابل توجه به دشمن می‌گردد و نیز اقدامات دفاع غیرعامل سبب به وجود آمدن تأثیرات روحی و روانی مثبت در شهروندان و رزمندگان می‌گردد.

۳.۴. در مقام مقایسه سه عنصر (تهاجم، دفاع عامل و غیرعامل)، عنصر پدافند غیرعامل مخارج و هزینه‌های کمتری دارد و از نظر اخلاقی، بشردوستی و سیاسی مفهومی صلح‌دوستانه و تنش‌زا دارد.

۳.۵. نیل به پدافند غیرعامل در مقایسه با دفاع عامل، ساده‌تر و سهل‌الوصول‌تر و با سیاست خودکفایی و عدم وابستگی و استقلال کشور متناسب‌تر است.

با عنایت به موارد فوق‌الذکر، توجه به پدافند غیرعامل در مقابل تهدیدات و تقلیل خسارات ناشی از حملات نیروی نظامی مهاجم امری بدیهی است و باید جهت جلوگیری از آسیب پذیری‌ها و امنیت مراکز حیاتی، مهم و حساس، به دفاع غیرعامل روی آورد.

مولای متقیان امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) در لزوم هوشیاری می‌فرماید:

«مَنْ نَامَ عَنْ عَدُوِّهِ ابْتِهَتْهُ الْمَكَائِدُ» "کسی که از دشمن غفلت کند [ناگزیر] حيله و کيدهای دشمن او را

بیدار خواهد نمود." (غررالحکم، حکمت ۷۶۸۷: ۳۳۴)

رصد دائمی روند کانون‌های تهدید و بحران‌ساز، از غافلگیر شدن جلوگیری می‌کند. اتخاذ رهیافت‌های هوشمندانه به دلیل برخورداری از ویژگی آینده‌نگری و رصد دائمی روندهای محیط بازدارنده نیز می‌باشند.

اقدامات دفاعی در ابعاد نرم و نیمه سخت پیچیده‌تر از دفاع در بُعد سخت آن است؛ لذا ضرورت دارد تا نسبت به تدوین راهبردهای مناسب پدافند غیرعامل در دفاع هوشمند با تأکید بر بیانات فرماندهی معظم کل قوا حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) اقدام کرد.

#### ۴. پیشینه تحقیق:

تحقیقی مشابه با عنوان دفاع هوشمند در اندیشه‌های دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) از منظر پدافند غیرعامل تاکنون انجام نشده و از این حیث تحقیق پیش رو، دارای نوآوری در زمینه مباحث پدافند غیرعامل و هوشمندی دفاع و نیز مسئله توسعه پایدار است.

#### ۵. هدف تحقیق:

هدف اصلی نوشتار این مقاله، توجه به اندیشه‌های دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در حوزه دفاع هوشمند بر اساس علوم روز و ارتباط آن با مفاهیم بنیادین پدافند غیرعامل است که از طریق مطالعه کتب و جمع‌آوری رهنمودها و بیانات ایراد شده توسط ایشان در طول دوران رهبری نظام جمهوری اسلامی ایران تاکنون، مدنظر بوده است.

#### ۶. سؤال اصلی:

پرسش اصلی در مقاله این است که پدافند غیرعامل در اندیشه‌های دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در حوزه دفاع هوشمند بر محور چه موضوعاتی متمرکز شده است؟

#### ۷. روش گردآوری تحقیق:

در این مقاله، براساس روش گردآوری اطلاعات (از طریق کتب، سخنرانی‌ها و رهنمودها و بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، از منظر پدافند غیرعامل)، جمع‌آوری و مقاله صورت پذیرفته است؟

#### ۸. واژه‌شناسی تحقیق:

۸.۱. اندیشه: فکر، تدبیر، تأمل، تصور. (دهخدا، ۱۳۸۰: ذیل واژه اندیشه)



۸,۳. فرماندهی: اختیاری است که یک شخص به سبب شغل، درجه و مسئولیتی که در یک سازمان

دارد و به وی اعطاء گردیده است. (ملکی، ۱۳۸۴:۲۰)

۸,۳. مدیریت: علم و هنر به کارگیری افراد موجود در یک سازمان با کمترین امکانات برای رسیدن به

اهداف. (همان: ۲۲)

۸,۴. رهبری: عبارت است از هنر یا علم نفوذ در اشخاص به طوری که با میل و خواسته خود در جهت

حصول به هدف‌های تعیین شده گام بردارد. (همان: ۲۵)

۸,۵. تهدید: بیم کردن، ترسانیدن، بیم دادن. (دهخدا، ۱۳۸۰: ذیل واژه تهدید)

۸,۶. دشمن: آن که عداوت کند، آن که به شخص و کسی ضرر می‌رساند، خصم. (همان: ذیل واژه

دشمن)

۸,۷. مقابله: رویارویی، مواجهه، در برابر. (همان: ذیل واژه مقابله)

۸,۸. پدافند غیر عامل: به مجموعه اقداماتی اطلاق می‌گردد که مستلزم به کارگیری جنگ‌افزار نبوده و

با اجرای آن می‌توان از وارد شدن خسارات مالی به تجهیزات و تأسیسات حیاتی و حساس نظامی و غیرنظامی

و تلفات انسانی جلوگیری نموده و یا میزان این خسارات و تلفات را به حداقل ممکن کاهش داد.

اقدامات پدافند غیر عامل شامل: استتار<sup>۱۳</sup>، اختفاء<sup>۱۴</sup>، پوشش<sup>۱۵</sup>، فریب<sup>۱۶</sup>، تفرقه و پراکندگی<sup>۱۷</sup>،

استحکامات و سازه‌های امن<sup>۱۸</sup> و اعلام خبر<sup>۱۹</sup> است. (موحدی نیا، ۱۳۸۳: ۱۲)

۸,۹. جنگ نرم: عبارت است از مجموعه تحولاتی که موجب دگرگونی در هویت فرهنگی و الگوهای

رفتاری مورد قبول نظام سیاسی گردد. (نائینی، ۱۳۸۸: ۳۷)

۸,۱۰. عوا مل هوشمند: در یک محیط مدیریتی از نظر مفهومی، عوا مل هوشمند به عنوان

موجودیت‌هایی، تعریف می‌شوند که قادر هستند معنای یک وضعیت معین را درک کنند و موقعیت شناس

باشند و بر طبق پاره‌ای از دستورالعمل‌ها و راه کارها، عمل نمایند. (روس‌ل و

نروی، ۲۰۱۲: [www.synaptica.com/customers.htm](http://www.synaptica.com/customers.htm))

۸,۱۱. دفاع هوشمند<sup>۲۰</sup>: بازیابی و دقت در اخذ اطلاعاتی که جزو مأموریت‌های حیاتی ملی و بین‌المللی با

کاربری امنیتی و دفاعی باشد را دفاع هوشمند گویند. (روس‌ل و

نروی، ۲۰۱۲: [www.synaptica.com/customers.htm](http://www.synaptica.com/customers.htm))

<sup>۱۳</sup>. Camouflage.

<sup>۱۴</sup>. Concealment.

<sup>۱۵</sup>. Cover.

<sup>۱۶</sup>. Deception.

<sup>۱۷</sup>. Separation & Dispersion.

<sup>۱۸</sup>. Protective Construction.

<sup>۱۹</sup>. Early Warning.

<sup>۲۰</sup>. Defense Intelligence.

۸،۱۲. توسعه پایدار<sup>۱۱</sup>: در فارسی به معنای، حیات، زنده نگاه داشتن، ادامه مستمر است و آنچه که

می تواند در آینده تداوم داشته باشد. ([www.irantraveller.ir/tourism-and-sustainable-development](http://www.irantraveller.ir/tourism-and-sustainable-development))

## ۹. تاریخچه و مفهوم دفاع هوشمند:

توانایی اقتباس اطلاعات مفید که در داده‌ها مخفی است و به کار گرفتن این اطلاعات در جهان رقابتی امروز اهمیت فزاینده‌ای یافته است یک پروسه کامل از به‌کارگیری روش‌ها و تکنیک‌های جدیدی برای کشف اطلاعات از داده‌ها، داده کاوی نام دارد. امروزه حجم شگرفی از داده‌ها زندگی ما را پُر کرده‌اند که مدیریت و تجزیه و تحلیل آن‌ها مشکل است و ما در حقیقت از بخش کوچکی از آن‌ها استفاده می‌کنیم زیرا یک برنامه که شامل چگونگی تجزیه و تحلیل آن‌ها با شد وجود ندارد و همیشه تلاش اصلی بر ذخیره سازی داده‌ها می‌باشد. (شهرابی، ۱۳۸۷: ۲۷)

آگاهی به ما اجازه می‌دهد در حافظه‌های قبلی خود جستجو کنیم، به الگوهای خاصی توجه نماییم، قوانینی را ایجاد کنیم، به ایده‌های جدیدی برسیم، سؤال‌های درستی را مطرح کنیم و پیش‌بینی‌های درباره آینده انجام دهیم. «در جنگ ایده‌ها طبیعی است که اکنون باید به مقوله حکمرانی در جهان (و متحدانش)، حتی بیش از بازار جهانی کارا فکر کرد.»

هر کشوری که به دنبال بقا می‌باشد بایستی به سرمایه‌گذاری دفاعی خود به‌طور ادامه‌دار توجه نماید و وضعیت دفاعی خود را همواره در آمادگی لازم حفظ کند چرا که در غیر این صورت خطر از میان رفتن تناسب و تعادل در ساختار امنیتی آن کشور پیش خواهد آمد. در دفاع بایستی رویکرد فکری جدیدی را در زمینه مسائل امنیتی در پیش گرفت، به طوری که همکاری در زمینه برنامه‌های دفاعی در کشور به عنوان یک اولویت در نظر گرفته شود و این چیزی است که دفاع هوشمند نامیده می‌شود.

از وظایف اساسی دفاع غیرنظامی یک کشور که مدنظر رهبران و مسئولان اجرایی می‌باشد می‌توان به موارد زیر اشاره کرد که در صورت نگاه هوشمندانه می‌تواند باعث کاهش عمده خطرات احتمالی وقوع تهدیدات گردد:

- طراحی و چاره‌اندیشی در زمان صلح با آمادگی دفاعی مردم برای حوادث و تهدیدات محتمل آینده.

- در حال آمادگی دائم نگاه داشتن مقام‌های اداره‌ها، نیروها و ابزارها، از طریق آگاه سازی، برای اجرای

وظیفه‌ها در زمان بحران.

<sup>۱۱</sup>. Sustain.



- برنامه‌ریزی برای ذخیره‌سازی احتیاطی آذوقه و داروی مورد نیاز مردم.
- آموزش دفاع غیرنظامی به مردم.
- تشکیل شبکه‌های دیده بانی و بازرسی سیستماتیک در امور دفاعی غیرنظامی.
- برنامه‌ریزی برای وضعیت اعلام خطر و اطلاع‌رسانی سریع به مردم (در صورت بروز تهدیدات).
- طرح‌ریزی لازم جهت پناه دادن مردم در مناطق محافظتی و تأمین لوازم حفاظت فردی و دارویی برای آن‌ها.
- برآورد نیازهای اولیه مردمی از زبان احتمالی در برابر تهدیدات (همچون خدمت‌رسانی پزشکی، فراهم آوردن محل اسکان و...).
- تأثیر قدرت نرم دفاعی بر منافع و امنیت ملی یک کشور بسیار حائز اهمیت است. این قدرت قادر است ظرفیت قدرت نرم و سخت دشمنان و مخالفان را از طریق ارتقای سطح وفاداری یک ملت به یک فرد، نظام، دولت و یا سازمان کاهش دهد و یا سد راه آن گردد. در حالی که قدرت سخت دفاعی در صدد جلوگیری و بازدارندگی از اقدامات نظامی دشمنان است، قدرت نرم دفاعی در خدمت در نطفه خفه کردن مزیت‌ها، اهداف و رفتار آن‌هاست.
- بنابر تعریف دقیق‌تر، بازیابی در کسب اطلاعاتی که جزو مأموریت‌های حیاتی ملی و بین‌المللی با کاربری امنیتی و دفاعی محسوب گردد را دفاع هوشمند گویند. (خواجه پور، ۱۳۸۶: ۳۹)
- قدرت هوشمند یک بازیگر در روابط بین‌الملل، ظرفیت بازیگر و یا واحد سیاسی برای ترکیب قدرت نرم و سخت به شکلی که در تقویت متقابل یکدیگر، به تحقق اهداف بازیگر به صورت کارا و مؤثر کمک کند. بسیاری از کشورهای پیشرفته در سالیان اخیر نسبت به راه‌اندازی مؤسسات و مراکز دفاع هوشمند متشکل از یک تشکیلات گسترده با بیش از ده‌ها هزار نیروی انسانی زبده اطلاعاتی، آموزش دیده، درون کشور و برون مرزهای خود شامل مدیریت عملیات، اداره تجزیه و تحلیل اطلاعات و علوم مدیریت و فن‌آوری، که نقش مؤثری در تهیه اطلاعات به‌روز در طرح‌های نظامی و عملیاتی و تسلیحاتی کلیه کشورهای دنیا را دارد، اقدام کرده‌اند و از آن برای طرح‌ریزی هوشمندانه دفاعی در برابر تهدیدات محتمل آتی خود و متحدان مشترک‌المنافع خود استفاده می‌نمایند.

۱۰. اندیشه‌های امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دفاع هوشمند با نگاهی به مفاهیم پدافند غیرعامل:

در این بخش از مقاله سعی شده تا گزیده‌های فرمایشات مقام معظم فرماندهی کل قوا (مدظله‌العالی) در دفاع هوشمند از منظر پدافند غیرعامل که یکی از دغدغه‌های معظم‌له می‌باشد، گردآوری گردد. برای تحقق



این امر حوزه‌های مختلف پدافند غیر عامل مطابق جدول ۱-۱۰ دسته‌بندی و براساس آن فرمایشات و اندیشه‌های امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در هر حوزه مرتب با دفاع هوشمند استخراج گردید.

جدول ۱-۱۰ دسته‌بندی ارتباطات حوزه‌های مختلف پدافند غیر عامل با دفاع هوشمند

ردیف	حوزه‌های مختلف پدافند غیر عامل
۱-۱۰	ترویج فرهنگ‌سازی پدافند غیر عامل
۲-۱۰	ضرورت و اهمیت پدافند غیر عامل
۳-۱۰	تهدیدات نرم و دفاع هوشمندانه در برابر آن
۴-۱۰	دفاع هوشمند و امنیت از منظر پدافند غیر عامل
۵-۱۰	نیروهای مسلح و روحیه بسیجی در دفاع و اجرای هوشمندانه پروژه‌های پدافند غیر عامل
۶-۱۰	رعایت اصول پدافند غیر عامل و آمایش سرزمین با نگاه دفاع هوشمندانه

۱.۱۰. ترویج فرهنگ‌سازی پدافند غیر عامل:

بیانات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در خصوص ترویج فرهنگ‌سازی پدافند غیر عامل تأکید بر تلاش علمی، جهاد دلاورانه و سرلوحه قرار دادن پدافند غیر عامل در ابعاد دفاع کشور و برجسته بودن نقش اساتید در این حوزه است که به شرح زیر ارائه می‌گردد:

- «تلاش علمی در محیط‌های نظامی برای اهداف دفاعی یک عبادت است.»<sup>۲۲</sup>

- «... جهاد دلاورانه و مظلومانه شما که نصرت الهی را به شما ارزانی داشت، بار دیگر ثابت کرد که سلاح‌های مدرن و مرگبار در برابر ایمان و صبر و اخلاص ناکارآمد است و ملتی که ایمان و جهاد دارد، مغلوب سیطره قدرت‌های ستمگر نمی‌شود، پیروزی شما پیروزی اسلام بود. شما توانستید به حول و قوه الهی ثابت کنید که برتری نظامی به ابزار و سلاح و هواپیما و ناو و تانک نیست، به قدرت ایمان، جهاد و فداکاری همراه با عقل و تدبیر است.»<sup>۲۳</sup>

- «ترویج فرهنگ پدافند غیر عامل و شنا سایی آن به عنوان یکی از ابعاد دفاع از کشور، تأسیسات، مراکز و متخصصین در سرلوحه اقدامات می‌باشد.»<sup>۲۴</sup>

۱. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار از دانشگاه صنعتی شریف؛ ۱۳۷۸/۰۹/۰۱.

۲۳. بخشی از پیام حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) به دبیر کل حزب‌الله لبنان مردادماه ۱۳۸۵.

۲. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با مسئولان سازمان پدافند غیر عامل؛ ۱۳۸۶/۰۳/۰۳.



«نقش اساتید نقش بسیار برجسته‌ای است و این همان فرماندهی جنگ نرم است که من مکرر مطرح کردم و گفتم. اساتید، فرماندهان جنگ نرمند.»<sup>۲۵</sup>

## ۲.۱۰. ضرورت و اهمیت پدافند غیرعامل:

بیانات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در خصوص ضرورت و اهمیت پدافند غیرعامل تأکید بر استحکام درونی نظام، اهمیت پدافند غیرعامل در طرح‌های عمرانی در این حوزه است که به شرح زیر ارائه می‌گردد:

«علاج صحیح در مقابل تجاوز آمریکا، مستحکم کردن ساخت داخلی نظام است. ملت ایران وظیفه دارند تا آن جایی که می‌توانند، استحکام درونی نظام را که بسته به همبستگی ملت، همبستگی دل‌ها، همبستگی ملت با مسئولان نظام و وحدت کلمه در مجموعه ارکان نظام است، حفظ کند.»<sup>۲۶</sup>

«پدافند غیرعامل به صورت شعله‌ای بلند شود.»<sup>۲۷</sup>

«... طرح‌های عمرانی در کنارش پدافند غیرعامل را ببینید.»<sup>۲۸</sup>

«امروز اهمیت پدافند غیرعامل قاعدتاً برای مسئولین بایستی شناخته شده باشد اهتمام شما کار را پیش می‌برد.»<sup>۲۹</sup>

«امروز پدافند غیرعامل برای ما مهم است. بخش‌هایی دارند انجام می‌دهند، سپاه هم کارهای خوبی کرده، مطلع هستیم. اما در عین حال باز بایستی کار کرد، تلاش کرد و این امکانات را در اختیار پدافند غیرعامل قرار بدهید.»<sup>۳۰</sup>

## ۳.۱۰. تهدیدات نرم و دفاع هوشمندانه در برابر آن:

بیانات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در خصوص تهدیدات نرم و دفاع هوشمندانه در برابر آن تأکید بر دفاع، غافل نبودن از اندیشه دشمنان، جدی گرفتن تهدیدات توطئه‌های فرهنگی، تهاجم فرهنگی، ضعف مدیریت‌های کلان فرهنگی در ابعاد جنگ نرم و برجسته بودن نقش اساتید در این حوزه است که به شرح زیر ارائه می‌گردد:

«آن‌چه که امروز می‌خواهم مطرح بکنم، در مرتبه اول این حقیقت است که دفاع، جزئی از هویت یک ملت زنده است. هر ملتی که نتواند از خود دفاع بکند، زنده نیست. هر ملتی هم که به فکر دفاع از خود نباشد و خود را آماده نکند، در واقع زنده نیست. هر ملتی هم که اهمیت دفاع را درک نکند، به یک معنا زنده نیست.»<sup>۳۱</sup>

۴. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با اساتید دانشگاه‌ها؛ ۱۳۹۱/۵/۲۲.

۵. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با اساتید دانشگاه شهید بهشتی؛ ۱۳۸۲/۰۲/۲۲.

۶. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با مسئولان نظام؛ ۱۳۸۲/۰۹/۰۶.

۲۸. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با مسئولان سازمان پدافند غیرعامل؛ ۱۳۸۵/۰۸/۳۰.

۲. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با مسئولان سازمان پدافند غیرعامل؛ ۱۳۸۵/۱۲/۰۶.

۳. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با مسئولان نظام؛ ۱۳۸۸/۰۹/۱۵.

۴. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در مراسم ششمین دوره فرماندهی و ستاد دانشگاه امام حسین (علیه‌السلام)؛ ۱۳۶۸/۰۸/۲۹.

- «نداستن این که دشمن چه در سر دارد و چه می خواهد بکند، غفلتی است که ممکن است ما را از امکان برخورد و امکان دفاع محروم کند.»<sup>۳۲</sup>

- «تهدید را کاملاً جدی بگیرید، یعنی به هیچ وجه در محاسبات خودتان از جدیت تهدید پایین نیاید، منتها تهدید جدی معنایش حتمی نیست، هیچ حتمیتی وجود ندارد.»<sup>۳۳</sup>

- «این که ما مکرر گفته ایم و می گوئیم که توطئه فرهنگی در جریان است و من آن را به عیان در مقابل خودم مشاهده می کنم، متکی به استدلال است، شعار نمی دهیم. من این را مشاهده می کنم. امروز دشمن با شیوه ای بسیار زیرکانه در داخل، در حال یک جنگ و مبارزه تمام عیار فرهنگی علیه ماست.»<sup>۳۴</sup>

- «این مسئله تهاجم فرهنگی که ما بارها روی آن تأکید کرده ایم، واقعیت روشنی است. با انکار آن ما نمی توانیم اصل تهاجم را از بین ببریم. تهاجم فرهنگی را نباید انکار کرد وجود دارد... ما باید توجه داشته باشیم که انقلاب فرهنگی در تهدید است کما این که اصل فرهنگ ملی و اسلامی در تهدید دشمنان است... ما نباید چیزی را که روشن و واضح است انکار کنیم؛ در دانشگاه، در بیرون دانشگاه، حتی در رسانه های جمعی ما، در کتاب هایی که می نویسند، در ترجمه هایی که می کنند، در شعرهایی که می سرایند، در برنامه های فرهنگی علی الظاهر بی ارتباط به ما که در دنیا وجود دارد و خبرش را قاعدتاً شما آقایان - که عناصری فرهنگی هستید - می شنوید، همه جانبه آرایش نظامی فرهنگی بسیار خطرناک علیه انقلاب درست شده است و وجود دارد... امروز دشمن در مقابل وضع کنونی ما آن ژست و آرایش نظامی صد سال یا پنجاه سال پیش را به خود نمی گیرد ما باید آرایش جدید دشمن را بشناسیم، اگر نشناختیم و خوابیدیم از بین رفته ایم.»<sup>۳۵</sup>

- «واکنش هایی نیز از سوی متدینین و به خصوص نخبگان متعهد جامعه دانشگاهی و حوزوی شده است. بدون تعارف باید پذیرفت ضعف مدیریت های کلان فرهنگی، عدم تطابق لازم میان داده های فرهنگی و خروجی های آن، نگاه سیاست آلود به بخش فرهنگ جامعه از جمله مهم ترین چالش های ما در گذشته بوده است که متأسفانه هنوز نیز اثرات آن تا حدی وجود دارد. رفع نسبی این معضلات اولاً نیازمند نگاه وحدت گرایانه مسئولان است و ثانیاً بیداری و هوشیاری دوچندان نخبگان را می طلبد.»<sup>۳۶</sup>

- «اگر چه تحولات در جوامع بشری امری اجتناب ناپذیر است، اما کنترل این تحولات به دست صهیونیسم و سرمایه داری جهانی، مهم ترین مسئله برای دنیای اسلام می باشد، باندهای بین المللی زر و زور که برای تسلط بر منافع ملت ها، سازمان نظامی ناتو را تشکیل داده بودند، اکنون برای نابودی هویت ملی جوامع بشری و تحقق بیشتر اهداف شان در پی تشکیل ناتوی فرهنگی هستند تا با استفاده از امکانات زنجیره ای متنوع و بسیار گسترده رسانه ای سر رشته تحولات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورها و ملت ها را به دست بگیرند که باید هوشیارانه، این مسئله را زیر نظر داشت.»<sup>۳۷</sup>

۵. بیانات حضرت امام خامنه ای (مدظله العالی) در جمع کثیری از پاسداران به مناسبت سالروز میلاد امام حسین (علیه السلام)؛ ۱۳۸۱/۰۷/۲۲.

۶. بیانات حضرت امام خامنه ای (مدظله العالی) در دیدار گروه کثیری از اعضای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی؛ ۱۳۸۱/۰۶/۲۴.

۷. پیام حضرت امام خامنه ای (مدظله العالی) به چهارمین مجمع بزرگ فرماندهان و مسئولان دفاتر نمایندگی ولی فقیه در سپاه؛ ۱۳۷۰/۰۶/۲۵.

۸. بیانات حضرت امام خامنه ای (مدظله العالی) در مراسم دیدار با اعضای شورای انقلاب فرهنگی؛ ۱۳۷۰/۰۹/۲۰.

۱. بیانات حضرت امام خامنه ای (مدظله العالی) در دیدار با وزیر، معاونان، مشاوران و مدیران کل آموزش و پرورش؛ ۱۳۷۱/۰۵/۲۱.

۲. بیانات حضرت امام خامنه ای (مدظله العالی) در دیدار با دانشجویان دانشگاه استان سمنان؛ ۱۳۸۵/۰۸/۰۱.

«من به مسئله پدافند غیرعامل اهمیت می‌دهم: هم برای کل کشور و هم به خصوص برای شما وزارت دفاع.»<sup>۳۸</sup>

«خبرهایی که از مراکز حساس و امنیتی دنیا به دست ما می‌رسد، نشان می‌دهد که دستگاه‌های عظیمی، گسترده‌ای، با بودجه‌های کلانی، به طور دائم متوجه به نظام جمهوری اسلامی هستند: با انگیزه‌هایی که دارند، که گفته شده است و معلوم است که برای ما و شما دارند کار می‌کنند: هر روز طرحی را به میدان می‌آورند و هر روز عرصه جدیدی را در مقابل جمهوری اسلامی می‌آیند. و این ادامه هم پیدا خواهد کرد، تا وقتی که مایوس بشوند.»<sup>۳۹</sup>

«جنگ نرم، یعنی جنگ به وسیله ابزارهای فرهنگی، به وسیله نفوذ، به وسیله دروغ، به وسیله شایعه‌پراکنی، با ابزارهای پیشرفته‌ای که امروز وجود دارد، ابزارهای ارتباطی‌ای که ده سال قبل و پانزده سال قبل و سی سال قبل نبود، امروز گسترش پیدا کرده است.»<sup>۴۰</sup>

«دشمن امنیتی ما را هدف گرفته است امنیتی ملی برای یک ملت از همه چیز واجب‌تر است.»<sup>۴۱</sup>

«دشمن از راه‌های مختلف وارد می‌شود، یک روز صحبت از تحریم است، یک روز صحبت از تعرض نظامی است، یک روز صحبت از جنگ نرم است، یک روز صحبت از تهاجم فرهنگی و ناتوی فرهنگی است، دشمن از راه‌های مختلفی وارد می‌شود، باید هشیار بود.»<sup>۴۲</sup>

#### ۴.۱۰. دفاع هوشمند و امنیتی از منظر پدافند غیرعامل:

بیانات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در خصوص دفاع هوشمند و امنیتی از منظر پدافند غیرعامل تأکید بر دفاع کشور، محافظت نظامی، آمادگی در برابر تهدیدات در این حوزه است که به شرح زیر ارائه می‌گردد:

«شاید استه است که کلیه طرح‌های بزرگ ملی از لحاظ ارتباط با وضعیت دفاعی کشور در آن مورد توجه قرار بگیرد. اگر ما بخواهیم جاده، پل، سد، بندرگاه و فرودگاه بین‌المللی درست کنیم باید بررسی شود که این کار از نقطه نظر دفاعی در چه وضعیتی قرار می‌گیرد. شایسته است که کارشناسان، زبدگان و صاحب‌نظران نظامی در دستگاه علمی دانشکده فرماندهی و ستاد چنین پروژه‌هایی را بررسی کنند.»<sup>۴۳</sup>

«بگویند کار پدافند غیرعامل را به جریان بیندازند. من گفته بودم بسیجی کار کنند. هرچه سازمان‌ها در دفاع غیرعامل کار کنند تا وقتی که همه موارد که رئیس آن مشخص شده است، امن نشود، کافی نیست.»<sup>۴۴</sup>

۳. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با فرماندهان وزارت دفاع پشتیبانی نیروهای مسلح؛ ۱۳۸۶/۰۳/۰۳.

۴. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با اعضای مجلس خبرگان رهبری؛ ۱۳۸۸/۰۷/۰۲.

۵. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با جمع کثیری از بسیجیان سراسر کشور؛ ۱۳۸۸/۰۹/۰۴.

۶. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با مسئولان نظام؛ ۱۳۸۹/۰۵/۲۰.

۷. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با خانواده‌های معظم شهدا و ایثارگران استان خراسان شمالی؛ ۱۳۹۱/۰۷/۲۲.

۸. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با مسئولان و کارگزاران نظام؛ مهرماه ۱۳۷۶.

۹. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با مسئولان نظام و مدیران سازمان پدافند غیرعامل؛ ۱۳۸۴/۰۲/۲۷.

– «اگر محافظت نظامی نباشد، تمامی دستاوردهای فرهنگی، اقتصادی، علمی و سیاسی در یک نصف روز هدر می‌رود.»<sup>۴۵</sup>

– «ما ضعیف نیستیم، باید در مقابل تهدید آمادگی داشته باشیم. اگر نداریم، باید آمادگی ایجاد کنیم؛ و اگر داریم، حفظ کنیم و افزایش بدهیم. در مقابل اعلان جنگ، اعلان دفاع همه جانبه، روی «همه جانبه» تکیه و تأکید می‌کنم، و در مقابل اقدام به جنگ، اقدام به دفاع و ضربه متقابل.»<sup>۴۶</sup>

– «اگر شما در یک مبارزه شخصی در یک دفاع شخصی که در مقابل یک حریف قرار می‌گیرید بتوانید حرکت او را پیش‌بینی کنید هیچ ضربه‌ای نخواهید خورد.»<sup>۴۷</sup>

۵.۱۰. نیروهای مسلح و روحیه بسیجی در دفاع و اجرای هوشمندانه پروژه‌های پدافند غیرعامل:

بیانات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در خصوص نیروهای مسلح و روحیه بسیجی در دفاع و اجرای هوشمندانه پروژه‌های پدافند غیرعامل تأکید بر آمادگی، شناسایی مراکز درجه یک، مکان‌یابی پدافند غیرعامل در این حوزه است که به شرح زیر ارائه می‌گردد:

– «توصیه من این است که برای آمادگی، هیچ فرصتی را از دست ندهید. آماده شدن لزوماً به معنای این نیست که این آمادگی در زمان کوتاهی به کار گرفته خواهد شد؛ اما آماده نبودن همواره خطر بزرگ و دهشتناکی را بر کشور و بر آبروی نیروهای مسلح تحمیل می‌کند. همیشه باید آمادگی‌ها را حفظ کرد و افزایش داد: آمادگی‌های معنوی و مادی.»<sup>۴۸</sup>

– «با نگرش همه‌جانبه به موضوع استقرار پادگان‌ها و اماکن نیروهای مسلح بر حسب تهدیدات و سیاست‌های دفاعی و امنیتی نیروهای مسلح ... اقدام گردد.»<sup>۴۹</sup>

– «با شناسایی مراکز درجه یک و تهیه طرح پدافند غیرعامل آن‌ها، کارها بسیجی‌وار اجراء شود.»<sup>۵۰</sup>

– «به موضوع پدافند غیرعامل و مکان‌یابی مراکز استقراری نیروهای مسلح توجه لازم معمول گردد.»<sup>۵۱</sup>

– «ستاد کل، بخش مربوط به نیروهای مسلح تکلیف آن‌ها باید معلوم باشد، ارتش و سپاه، ناجا و بسیج هر کدام وظایفی دارند برای مقابله با زلزله روی آن باید کار بشود.»<sup>۵۲</sup>

– «گفته بودم کار بسیجی بکنند (برای پدافند) عملاً چه کرده‌اند. بگویند دنبال کنند که کار به نتیجه برسد.»<sup>۵۳</sup>

۱. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با مسئولان سازمان پدافند غیرعامل؛ ۱۳۸۶/۰۴/۱۷.

۲. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در بازدید از دانشکده علوم دریایی نوشهر؛ ۱۳۸۸/۰۷/۱۴.

۳. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با مسئولان نظام؛ ۱۳۹۲/۰۶/۱۶.

۴. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در مراسم صبحگاه نیروهای زمینی ارتش جمهوری اسلامی؛ ۱۳۸۱/۰۸/۲۶.

۵. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) پس از بازدید از ابتکارات و دستاوردهای نیروهای هوایی سپاه؛ ۱۳۸۲/۰۴/۲۹.

۶. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار کارگزاران نظام؛ ۱۳۸۳/۰۲/۱۸.

۷. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار مسئولان سازمان پدافند غیرعامل؛ ۱۳۸۴/۰۳/۱۵.

۸. ابلاغیه مقام معظم فرماندهی کل قوا حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) به ستاد کل نیروهای مسلح؛ ۱۳۸۸.

۹. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار مسئولان نظام و اقشار نمونه بسیجی سراسر کشور؛ ۱۳۹۰/۰۹/۱۶.

- «البته وقتی تهاجم هست انسان باید دفاع کند شکی نیست توصیه من فقط موضع دفاعی نیست، اما موضع اثباتی، موضع تهاجمی، موضع حرکت صحیح باید داشته باشیم.»<sup>۵۴</sup>

۶.۱۰. رعایت اصول پدافند غیر عامل و آمایش سرزمین با نگاه دفاع هوشمندانه:

بیانات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در خصوص رعایت اصول پدافند غیر عامل و آمایش سرزمین با نگاه دفاع هوشمندانه تأکید بر تدابیر کار ساز، آمادگی فوری در برابر حوادث، ایمن سازی سرمایه‌های اساسی در این حوزه است که به شرح زیر ارائه می‌گردد:

- «در خریدهایی که برای نیرو می‌کنید از محصولات داخلی استفاده کنید. من اعتقادم این است که ما باید به صنعت داخلی و تولید داخلی اهمیت بدهیم.»<sup>۵۵</sup>

- «این موضوع را قبلاً هم ابلاغ کرده‌ام و الآن هم تأکید می‌کنم که باید تدابیر کار ساز در باب پدافند غیر عامل را عملی کنید.»<sup>۵۶</sup>

- «آمادگی مقابله فوری با حوادث‌های طبیعی بسیار مهم است و می‌تواند در همان دقایق اول جان هزاران نفر را نجات دهد.»<sup>۵۷</sup>

- «تنها راه مقابله با تهدیدها این است که وضعیت داخلی به‌گونه‌ای سامان‌دهی شود که دشمن از پیروزی خود مطمئن نباشد و زمینه را برای ماجراجویی فراهم نبیند.»<sup>۵۸</sup>

- «ایمن‌سازی سرمایه‌های اساسی، اقلام عمده حیاتی و دفاعی از مهم‌ترین امور برای کشور است.»<sup>۵۹</sup>

- «در احداثات و ساختمان سازی‌ها و یا جایگزین در نیروهای مسلح، بایستی رعایت همه جوانب از جمله موارد ذیل رعایت گردد: طرح مناسب، مصالح مرغوب و مناسب، پرهیز از اشرافی‌گری، استحکام لازم و پدافند غیر عامل.»<sup>۶۰</sup>

- «مراکز درجه یک را سریعاً شناسایی کنید. بناهای هسته‌ای، مراکز صنعتی بزرگ، نیروگاه‌های انرژی، مراکز حساس نفت، بناهای مخابرات و غیره برای هر کدام از مراکز حساس یک طرح پدافند غیر عامل تهیه کنند (نقشه پدافندی‌اش مشخص شود) میدانی نگاه کنند مثلاً مخابرات میدان امام (رحمه‌الله‌علیه) چه لازم دارد و یا فلان نیروگاه یا...»<sup>۶۱</sup>

۱۱. نتیجه‌گیری و جمع‌بندی:

در کشور ما با وجود موقعیت خاص از نظر ژئوپلیتیک، دارا بودن ثروت‌های عظیم نفت و گاز، نظام ضد استکبار و ورود به عرصه‌های فناوری نوین و تهدیدات استکبار جهانی، نقش پدافند غیر عامل بسیار برجسته

۱۰. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با مسئولان نظام؛ ۱۳۹۲/۰۹/۱۹.

۱. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت؛ ۱۳۸۳/۰۶/۰۴.

۲. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با مسئولان سازمان پدافند غیر عامل؛ ۱۳۸۵/۰۶/۳۰.

۳. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با مسئولان و کارگزاران نظام؛ ۱۳۸۶/۰۱/۲۶.

۴. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در مراسم نظامی مشترک یگان‌های نیروهای مسلح استان فارس؛ ۱۳۸۷/۰۲/۱۲.

۵. ابلاغیه سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه توسط حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)؛ ۱۳۸۷.

۶. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با مسئولان و کارگزاران نظام؛ ۱۳۸۸/۰۹/۱۵.

۷. بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار مسئولان سازمان پدافند غیر عامل؛ ۱۳۹۰/۰۷/۱۵.

گردیده است و تجارب سال‌های دفاع مقدس نیز در ایجاد هوشیاری لازم برای کاهش آسیب‌پذیری‌ها و توجه به محورهای پایداری ملی و توسعه از نظر امنیت و دفاع، بر این اهمیت افزوده است. با توجه به اندیشه‌های دفاعی مقام معظم فرماندهی کل قوا در ارتباط با پدافند غیرعامل که در قالب رهنمودها و تأکیدات معظم‌له به آن پرداخته شد، می‌توان نتایج زیر را به‌عنوان پاسخ اصلی سؤال تحقیق تحت عنوان محورهای تمرکز در دفاع هوشمند و پدافند غیرعامل برای پیشبرد اهداف عالی نظام مد نظر قرار داد:

۱.۱۱. توجه به دفاع هوشمند با نگاه پدافند غیرعامل:

با توجه به بیانات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) لزوم نگاه هوشمندانه در موارد زیر لازم است در رویکرد پدافند غیرعامل مدنظر قرار گیرد:

- در اولویت بالا قرار داشتن مسئله پدافند غیرعامل کشور.
- تأکید بر روحیه بسیجی در اجرای پروژه‌های پدافند غیرعامل کشور.
- استفاده از نعمت‌های خدادادی (عوارض طبیعی موجود و...) در طرح‌های پدافند غیرعامل.
- ایمن‌سازی سرمایه‌های اساسی کشور (اقلام عمده دفاعی) مطابق اصول پدافند غیرعامل.
- تشکیل سازمان پدافند غیرعامل به‌طور مستقل در کشور به‌منظور هماهنگ‌سازی، سیاست‌گذاری، کنترل، نظارت و تصویب طرح‌های پدافند غیرعامل.
- تأکید بر داشتن طرح پدافند غیرعامل برای کلیه پروژه‌ها و تأسیسات کشور.
- تأکید بر شناسایی مراکز درجه یک و حیاتی کشور در طرح‌های پدافندی.
- اولویت‌بندی اماکن و موضوعات بر اساس اهمیت و کاربرد آنان.
- داشتن نگاه اجرایی و میدانی در موضوعات پدافند غیرعامل در کلیه مراکز حساس و وزارتخانه‌ها.
- به نتیجه رساندن طرح‌های پدافند غیرعامل در ارتباط با مسئولین اجرایی کشور.
- تأکید بر پیگیری سازمان پدافند غیرعامل و نظارت بر اجرای طرح‌های پدافند غیرعامل دستگاه‌های اجرایی کشور.

۲.۱۱. پژوهش‌های آتی:

- از پژوهش‌هایی که می‌تواند بعد از این تحقیق توسط متخصصین مربوطه صورت پذیرد:
- اندازه‌گیری اثر تهدیدات پیش‌بینی شده در هر سال از نگاه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) و شدت نفوذ آن در جامعه و نوع و میزان اثربخشی دفاعی حاصل شده در جامعه بر اساس نام‌گذاری هر سال.
- داده کاوی هوشمندانه تهدیدات نرم در کشور.



- دسته‌بندی شاخص‌های هوشمند متناسب با حوزه‌های تخصصی تهدیدات در زمان آمادگی برای نبرد با دشمن.

۱۲. قدردانی:

در پایان لازم می‌دانیم از مجریان محترم در دبیرخانه دائمی کنگره ملی پدافند غیرعامل کشور به ویژه دبیر محترم کمیته علمی جناب آقای دکتر هاشمی فشارکی و سایر اعضای محترم دبیرخانه به دلیل برگزاری این کنگره ارزشمند در راستای تحقق تدابیر و منویات ولی امر مسلمین جهان حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در خصوص پدافند غیر عامل و توسعه پایدار و عملیاتی نمودن منویات معظم له تشکر و قدردانی نماییم. امید است که اساتید، پژوهشگران، دانشجویان و علاقه‌مندان با عزم راسخ مقالات خود را تدوین نموده و در این راستا کاری ارزنده و مؤثر را ارائه نمایند.

لازم به ذکر است که علیرغم تلاش به عمل آمده محققین برای تهیه مقاله‌ای غنی و قوی، بدیهی است با توجه به تنوع و تعداد منابع مورد استفاده و نیز فشردگی زمان، مقاله مذکور خالی از ایراد و اشکال نیست؛ بنابراین انتظار می‌رود کمیته علمی کنگره که این مقاله در اختیار آن‌ها قرار می‌گیرد از ارائه نظرات و پیشنهادهای ارزشمند خود دریغ نفرموده و ما را در ادامه این مسیر نورانی یاری نمایند.



۱۳. مراجع:

۱.۱۳. مراجع فارسی:

۱. قرآن کریم.
۲. نهج البلاغه.
۳. حمید الله، محمد، (۱۳۵۱)، "رسول اکرم در میدان جنگ"، مترجم: غلامرضا سعیدی، قم: انتشارات نسل جوان.
۴. خواجه پور، جواد، (۱۳۸۶)، "مثلث سلطه «ابعاد و اهداف در میدان نبرد ناتوی فرهنگی»"، تهران: انتشارات دفاع.
۵. دهخدا، علی اکبر، (۱۳۸۰)، "لغت نامه دهخدا"، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۶. رشید زاده، فتح الله، (۱۳۹۰)، "تبیین اندیشه‌های مقام معظم رهبری"، تهران: انتشارات دانشگاه افسری امام علی (علیه السلام).
۷. سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، (۱۳۹۱)، "گزیده مقالات اولین همایش تبیین اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله العالی)"، تهران: انتشارات یاران شاهد.
۸. شهرابی، جمال، (۱۳۸۷)، "داده کاوی"، تهران: انتشارات نشر تهران.
۹. شایان فر، سلمان، (۱۳۸۶)، "وحدت و امنیت ملی از دیدگاه مقام معظم رهبری"، تهران: انتشارات نظیر.
۱۰. عارف خوانی، احمد، (۱۳۸۷)، "اندیشه‌های سیاسی مقام معظم رهبری به مناسبت بیستمین سال رهبری"، تهران: انتشارات دفتر عقل.
۱۱. عسگری، محمود، (۱۳۹۰)، "جنگ نرم در عرصه دفاع ملی (ابعاد نظری و کاربردی)"، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (علیه السلام).
۱۲. منصور لاریجانی، اسماعیل، (۱۳۷۷)، "سیری در اندیشه‌های دفاعی حضرت امام خمینی (رحمه الله علیه)"، تهران: انتشارات دانشگاه امام حسین (علیه السلام).
۱۳. موحدی نیا، جعفر، (۱۳۸۳)، "دفاع غیرعامل"، تهران: نشر مرکز برنامه ریزی و تألیف کتاب‌های درسی ستاد تدوین متون درسی دافوس.
۱۴. مهتدی، محمد هادی و شیخیان، علی، (۱۳۸۸)، "دژهای استوار" «رهنمودهای حضرت امام خمینی (رحمه الله علیه) و امام خامنه‌ای (مدظله العالی) درباره نیروهای مسلح» قم: مرکز تحقیقات اسلامی سپاه.
۱۵. مؤسسه تنظیم و نشر آثار حضرت امام خمینی (رحمه الله علیه)، "صحیفه نور"، جلد ۲۱، تهران.
۱۶. نای، جوزف، (۱۳۶۹)، "چالش قدرت آمریکا".
۱۷. نائینی، علی محمد، (۱۳۸۸)، "بررسی ابعاد و حوزه‌های تأثیر تهدیدهای نرم آمریکا"، فصلنامه راهبرد دفاعی.
۱۸. ویلیام گلاس، (۱۳۸۴)، "مدیریت بدون زور و اجبار"، مترجم: ملکی نسربین، تهران: انتشارات گندمان.
- ۲.۱۳. پایگاه‌های اینترنتی:

۱۹. پایگاه اطلاع رسانی دفتر حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی) به نشانی:

[www.farsi.khamenei.ir](http://www.farsi.khamenei.ir)

۲۰. روسل و نروی ۲۰۱۲ به نشانی:

[www.synaptica.com/customers.htm](http://www.synaptica.com/customers.htm)

۲۱. [www.irantraveller.ir/tourism-and-sustainable-development](http://www.irantraveller.ir/tourism-and-sustainable-development)